

OLIMPIADA NAȚIONALĂ DE LIMBI CLASICE

Ediția a XXXVI-a, Timișoara, 25-28 aprilie 2024

Elemente de limbă latină și de cultură romanică

Clasa a VII-a

I. În anul 126 d.H., un soldat roman de origine siriană (din Palmyra) primea în castrul unde se afla cu trupa sa militară, la Tibiscum, pe malul râului Timiș, decretul imperial de „pensionare” din armată, după un serviciu de 25 de ani. Decretul consta într-o *diplomă militară*, adică o pereche de plăci de bronz, autentificate de notar și martori, pe care era inscripționată o copie a textului oficial al drepturilor primite de titularul diplomei. Peste 1834 de ani, într-o zi de mai a anului 1960, un căpitan din armata română avea să descopere întâmplător, pe malul Timișului, prețiosul document pierdut, poate, de soldatul roman. Din textul de mai jos vei afla ce a primit de la împărat soldatul din Dacia Superior, precum și camarazii săi de aceeași vârstă, odată cu eliberarea din serviciul militar:

Traduceți în limba română următorul fragment din textul inscripției de la Tibiscum: (30 p.)

Imperator Caesar, divi Traiani filius, divi Nervae nepos, Traianus Hadrianus Augustus, Palmyrenis¹ sagittariis, qui² sunt in Dacia Superiore sub Iulio Severo et quorum² nomina subscripta³ sunt, civitatem Romanam dat. Descriptum est⁴ ex tabula aerea quae² fixa⁵ est Romae in muro post templum divi Augusti ad Minervam.

IDR – *Inscriptiones Daciae Romanae*, I, 8 (text adaptat)

PRECIZĂRI LEXICALE ȘI GRAMATICALE:

1. *Palmyrenus*, -a, -um = palmirean (din Palmyra)
2. forme ale pronumelui relativ *qui*, *quae*, *quod* = care: *qui* (N. sg./pl.); *quorum* (G. pl.); *quae* (N. sg./pl.)
3. *subscriptus*, -a, -um (adj.) = scris, scris mai jos 4. *descriptum est* = (textul) a fost copiat 5. *fixus*, -a, -um (adj.) = fixat, așezat

II. Rezolvați următoarele cerințe de practică a limbii latine/române, formulate pe baza textului de la subiectul I:

1. Schimbați numărul tuturor cuvintelor flexibile din structurile *nomina subscripta sunt* și *in muro post templum*, fără să modificați celelalte categorii gramaticale – rescrieți astfel ambele secvențe. (10 p.)
2. Construiți formele cerute de indicativ prezent și imperfect ale verbelor: (12 p.)
 - *describere* – la persoana a III-a, plural;
 - *dare* – la persoana I, singular și plural.
3. Precizați, pentru fiecare etimon (cuvânt de origine) din limba latină, de mai jos, câte un cuvânt moștenit și unul împrumutat în limba română, indiferent de valoarea lor morfologică: (6 p.)
 - a) *filius*
 - b) *nomen*
 - c) *Romanus*
4. Identificați în limba română două cuvinte cu valori morfologice diferite (de exemplu, un substantiv și un adjectiv), al căror etimon (cuvânt de origine) să fie *describere*. (2 p.)

III. Pornind de la informațiile cuprinse la subiectul I, răspundeți cerințelor:

1. Notați cu cifre romane toate numerele scrise cu cifre arabe din textul introductiv în limba română, de prezentare a inscripției de mai sus. (4 p.)
2. În titulatura oficială imperială (numele complet al împăratului), apar numele unor iluștri înaintași: dintre acestea, două nume erau practic obligatorii, fiind prezente timp de secole în numele împăraților romani. Identificați-le în textul inscripției date și explicați, în câte un enunț, motivul pentru care aceste nume sunt incluse în numele împăraților romani. (8 p.)
3. Inscripția de la subiectul I face referire la un templu imperial dedicat unei zeițe.
 - a) Numiți zeița și corespondentul ei grec. (4 p.)
 - b) Explicați, în 20-30 de cuvinte, motivul pentru care un împărat roman ar dori să beneficieze de protecția acelei zeițe, făcând referire la două calități/atribuții/domenii de competență relevante ale zeiței. (4 p.)
4. Senatul roman a ridicat în onoarea primului împărat, menționat în textul inscripției, un monument omagial în orașul Rimini – v. imaginea alăturată.
 - a) Menționați tipul de monument din imagine. (2 p.)
 - b) Prezentați, în 20-50 de cuvinte, principalele elemente arhitecturale ale monumentului respectiv. (4 p.)
5. Alegeți o valoare greco-romană, din programa de concurs, reflectată de inscripția de la subiectul I, formulând o justificare, în 20-50 de cuvinte, pentru alegerea valorii respective. (4 p.)

Nota bene! Toate subiectele sunt obligatorii. Timpul de lucru efectiv este de 3 (trei) ore. Se acordă 10 puncte din oficiu.

Concurenții pot folosi dicționarul latin – român (sau latin – o limbă modernă).

OLIMPIADA NAȚIONALĂ DE LIMBI CLASICE

Ediția a XXXVI-a, Timișoara, 25-28 aprilie 2024

LIMBA LATINĂ

Clasa a IX-a

I. Oferiți o variantă de traducere în limba română: (40 p.)***Servius Galba primește misiunea de a rezolva o uriașă problemă de infrastructură rutieră: drumurile prin Alpi***

Caesar Servium Galbam cum legione XII et parte equitatus in Nantuates Sedunosque misit, qui a finibus Allobrogum et lacu Lemanno et flumine Rhodano ad summas Alpes pertinent. Causa muneris fuit quod¹ longius iter per Alpes, quo magno cum periculo magnisque cum portoriis mercatores ire² consueverant³, patefacere volebat⁴. Huic permisit, ut⁵ his locis legionem pro labore collocaret⁵. (C. Iulius Caesar, *De bello Gallico*, III, 1, text adaptat)

(1) *quod* (aici, conjuncție) = (faptul) că (2) *ire* – infinitiv, v. *eo, ire* (3) *consueverant* (v. *consuesco*) = obișnuiau(4) *volebat* (v. *volo, velle*) – categoriile gramaticale se recunosc pe baza sufixului și a desinenței (terminației) personale(5) *ut collocaret* = să lase/așeze/stabileascăN. B. *Lemannus, -i; Rhodanus, -i* – hidronime; *Nantuates, -um; Seduni, -orum; Allobroges, -um* – etnonime (nume de neamuri celtice)**II. 1. Precizați felul (tipul), genul, cazul și numărul pronumelor și adjectivelor pronominale din textul de mai sus. (16 p.)****2. Rescrieți enunțul de mai jos, trecând toate cuvintele flexibile la celălalt număr. (9 p.)*****Huic permisit ut his locis legionem pro labore collocaret.***N. B. În cazul verbului *collocaret* modificați doar desinența personală (terminația).**3. Treceți primul verb din enunțul dat la punctul 2 la celelalte moduri și timpuri studiate, fără să schimbați celelalte categorii gramaticale. (3 p.)****4. Identificați în limba română câte un adjectiv al cărui etimon (cuvânt de origine) să fie *permittere*, respectiv *labor*. (2 p.)****III. Notați pe foaia de concurs termenii (cuvinte/grupuri de cuvinte) din limba latină care completează adecvat, ca sens și formă gramaticală, lacunele din textul următor: (20 p.)**

Unul dintre cele mai importante personaje de pe scena politică a epocii lui Caesar a fost oratorul și omul de stat Marcus Tullius Cicero. Cariera politică (la romani, **1**) _____ a lui Cicero este excepțională mai întâi din perspectiva originii oratorului, care provenea din rândurile celor numiți **2**) _____ – clasă socială de mijloc, aflată deja în ascensiune spre sfârșitul epocii republicane, dar care încă era asociată de elită clasei sociale inferioare din care proveneau membrii ei (clasă cunoscută sub numele de **3**) _____. Astfel, pentru oameni ca Cicero, era mult mai dificil să acceadă la cele mai înalte funcții politice, cele care concentră **4**) _____ (puterea executivă în stat, administrativă și militară), în comparație cu un politician dintr-o familie aristocratică. De altfel, acest aspect era obișnuit și în alte societăți antice. De exemplu, Caesar îi numește pe aristocrații celți **5**) _____ (folosind, așadar, un comparativ de superioritate al adjectivului *honestus*, care nu înseamnă doar *nobil*, ci și *cinstit*).

Dar pe Cicero nimic nu l-a oprit, astfel încât îl vedem urcând repede și eficient treptele funcțiilor publice, având succes, de exemplu, inclusiv ca **6**) _____ (înalt funcționar în administrația publică, similar cu un primar din zilele noastre), dovedindu-și astfel priceperea nu doar la cuvinte, ci și la străzi și aprovizionarea piețelor. În mod paradoxal, poate, Cicero nu a fost niciodată în cariera sa **7**) _____, chiar dacă era de așteptat, având în vedere originea sa, să-și dorească această funcție, cea mai reprezentativă pentru oamenii de rând din care provenea, *populus*. Oratorul a ajuns însă la doar 43 de ani la **8**) _____ – magistratura supremă a Romei republicane. Nu era puțin lucru pentru un fiu al micii comunități din orașul Arpino să ajungă pe scaunul celui care comandase victorioasele **9**) _____ (principalele formațiuni de luptă, alcătuite exclusiv din cetățeni romani) în bătăliile care îi asiguraseră Romei supremația în bazinul Mării Mediterane cu peste 150 de ani înainte, ilustrul general și senator roman **10**) _____.

Nota bene! Toate subiectele sunt obligatorii. Timpul de lucru efectiv este de 3 (trei) ore. Se acordă 10 puncte din oficiu.

Concurenții pot folosi dicționarul latin – român (sau latin – o limbă modernă).

OLIMPIADA NAȚIONALĂ DE LIMBI CLASICE
Ediția a XXXVI-a, Timișoara, 25-28 aprilie 2024
LIMBA LATINĂ
Clasa a X-a**I. Oferiți o variantă de traducere în limba română a următorului text: (40 p.)**

Moartea lui Indutiomarus nu-i oprește pe treveri să conspire cu Ambiorix împotriva romanilor

Interfecto Indutiomaro, ut docuimus, ad eius propinquos a Treveris imperium defertur. Illi finitimos Germanos sollicitare et pecuniam polliceri non desistunt. Cum¹ ab proximis impetrare non possent, ulteriores temptant. Inventis nonnullis civitatibus, **iureiurando** inter se confirmant; Ambiorigem sibi societate et **foedere** adiungunt. **Quibus** rebus cognitis, Caesar, cum² undique bellum parari videret [...], Senones ad imperatum non venire et cum Carnutibus finitimisque **civitatibus** consilia communicare, a **Treveris** Germanos crebris legationibus sollicitari, maturius sibi de bello cogitandum³ putavit.

(C. Iulius Caesar, *De bello Gallico*, VI, 2)

1. *cum ... possent* = pentru că nu au putut/puteau

2. *cum ... videret* = pentru că vedea/observa

3. *sibi cogitandum* = că trebuie să facă planuri/să se gândească

II. 1. Precizați valoarea morfologică (partea de vorbire și felul ei), cazul și funcția sintactică a cuvintelor scrise îngroșat din textul de mai sus: (15 p.)

iureiurando, foedere, quibus, civitatibus, Treveris

2. Identificați în text – în cazul în care există – și rescrieți pe foaia de concurs: (5 p.)

- a) un complement circumstanțial instrumental exprimat printr-un substantiv la plural;
- b) două predicate de subordonate infinitivale exprimate prin verbe de aceeași conjugare;
- c) un pronume reflexiv la cazul ablativ;
- d) un adjectiv la gradul comparativ, de genul neutru.

N. B. Precizați explicit dacă anumite forme/structuri solicitate nu se regăsesc în text.

III. Traduceți textul de mai jos în limba latină: (30 p.)

După ce corăbiile au fost aduse la țarm (*subduco*) și la Samarobrive s-a ținut (*perago*) adunarea (*concilium*) galilor pentru a răspândi (*perfero*) veștile (*nuntium*) despre război, Caesar, din pricina secetei (*siccitas*) care lăsase (*relinquo*) soldații fără (*sine*) provizii (*frumentum*), a fost silit (*cogo*) să stabilească (*collocare*) armata într-o tabără de iarnă (*hiberna*) mai mică decât aceea în care fuseseră în zilele anterioare (*superior*).

N. B. Subordonatele circumstanțiale trebuie redactate în limba latină prin subordonate participiale.

(după C. Iulius Caesar, *De bello Gallico*, V, 24)

OLIMPIADA NAȚIONALĂ DE LIMBI CLASICE

Ediția a XXXVI-a, Timișoara, 25-28 aprilie 2024

LIMBA LATINĂ

Clasa a XI-a

I. Oferiți o variantă de traducere literară a textului din limba latină în limba română: (50 p.)***O mostră de populism: Caesar se folosește de mândria etalării puterii romane și de naivitatea lui Pompei***

Multis de causis Caesar maiorem Galliae motum exspectans, per Marcum Silanum, Gaium Antistium Reginum, Titum Sextium legatos dilectum habere instituit; simul ab Gnaeo Pompeio proconsule petit, quoniam ipse ad urbem cum imperio rei publicae causa remaneret, [ut] quos ex Cisalpina Gallia consulis sacramento rogavisset, ad signa convenire et ad se proficisci iuberet, magni interesse etiam in reliquum tempus ad opinionem Galliae existimans tantas videri Italiae facultates [...]. Celeriter confecto per suos dilectu tribus ante exactam hiemem et constitutis et adductis legionibus, et celeritate et copiis docuit, quid populi Romani disciplina atque opes possent.

(C. Iulius Caesar, *De bello Gallico*, VI, 1)**II. Citiți cu atenție următoarele texte bilingve, ambele extrase din partea finală a unor discursuri ciceroniene: (40 p.)**

Quare secedant improbi, secernant se a bonis, unum in locum congregentur, muro denique, [id] quod saepe iam dixi, secernantur a nobis; [...] sit denique inscriptum in fronte unius cuiusque, quid de re publica sentiat. Polliceor hoc vobis, patres conscripti, tantam in nobis consulibus fore diligentiam, tantam in vobis auctoritatem, tantam in equitibus Romanis virtutem, tantam in omnibus bonis consensionem, ut Catilinae profectione omnia patefacta, illustrata, oppressa, vindicata esse videatis.

„De aceea, cei necinstiți să se dea la o parte, să se separe de cei buni, să se adune într-un singur loc, să fie separați de noi, așa cum am mai spus deseori, de un zid; [...] în fine, să fie scris pe fruntea fiecăruia ce gândește el despre republică. Vă promit, senatori, că în noi, consulii, va fi o asemenea grijă, iar în voi o asemenea autoritate, în cavalerii romani un atât de mare curaj și un atât de mare consens între toți cei buni, încât prin plecarea lui Catilina veți vedea că toate vor fi fost date în vileag, arătate, suprimate, răzbunate.”

His lacrimis non movetur Milo. Est quodam incredibili robore animi. Exsilium ibi esse putat, ubi virtuti non sit locus; mortem naturae finem esse, non poenam. Sit hic ea mente qua natus est. Quid vos, iudices? Quo tandem animo eritis? Memoriam Milonis retinebitis, ipsum eicietis? Et erit dignior locus in terris ullus qui hanc virtutem excipiat, quam hic qui procreavit? Vos, vos appello, fortissimi viri, qui multum pro re publica sanguinem effudistis; vos in viri et in civis invicti appello periculo, centuriones, vosque milites: [...] haec tanta virtus ex hac urbe expelletur, exterminabitur, proicietur? O me miserum! O me infelicem!

„Milo nu e mișcat de aceste lacrimi [ale mele]. Are o incredibilă tărie de caracter. El consideră că exilul este doar acolo unde nu este loc pentru virtute, că moartea este doar sfârșitul dat de natură, nu o pedeapsă. Să rămână cu același spirit cu care s-a născut. Dar voi, judecători? În sfârșit, ce-aveți de gând? Veți păstra amintirea lui Milo, în vreme ce pe el însuși îl veți trimite în exil? Și va exista oare vreun loc pe pământul acesta mai demn să primească această virtute a lui, decât acest loc care l-a zămislit? Vouă, da, vouă vă vorbesc, bărbați preaputernici, care ați vărsat mult sânge pentru republică: la voi apelez în această primejdie pentru un bărbat și un cetățean de neînvinc, la voi, centurioni, și la voi, soldați: [...] această atât de mare virtute va fi dată afară din acest oraș, va fi izgonită, alungată? O, nenorocitul de mine! O, nefericitul de mine!”

Redactați o analiză literară comparativă a pasajelor date, având în vedere următoarele repere:

- încadrarea sumară a pasajelor în contextul discursurilor de care aparțin, precizând și: numele operelor; denumirea în latină a părții discursului (pledoaria finală), din care au fost extrase fragmentele date;
- comentarea ipostazei, a atitudinii, precum și a argumentelor lui Cicero în raport cu scopurile urmărite de orator;
- prezentarea imaginii lui Catilina și a lui Milo în raport cu valorile societății romane republicane: idei și cuvinte-cheie;
- comentarea a câte două elemente stilistice diferite, dar comune celor două fragmente date (de exemplu, câte un epitet și câte o metaforă din fiecare text), relevante pentru evidențierea/nuanțarea ideilor ciceroniene.

Notă: Analiza literară va fi axată pe valorificarea textelor date. Nu vor fi punctate aspecte biobibliografice generale.

Nota bene! Toate subiectele sunt obligatorii. Timpul de lucru efectiv este de 3 (trei) ore. Se acordă 10 puncte din oficiu.

Concurenții pot folosi dicționarul latin – român (sau latin – o limbă modernă).

OLIMPIADA NAȚIONALĂ DE LIMBI CLASICE

Ediția a XXXVI-a, Timișoara, 25-28 aprilie 2024

LIMBA LATINĂ

Clasa a XII-a

I. Oferiți o variantă de traducere literară a următorului text, din limba latină în limba română: (50 p.)

Cicero încearcă să îi convingă pe senatori despre zădărnicia încheierii păcii cu M. Antonius

His igitur omnibus victoriam sperantibus pacis nomen adferemus, id est desperationem victoriae? Quid, si ne potest quidem ulla esse pax? Quae enim est condicio pacis, in qua ei, cum quo pacem facias, nihil concedi potest? Multis rebus a nobis est invitatus ad pacem Antonius, bellum tamen maluit. Missi legati repugnante me, sed tamen missi, delata mandata; non paruit. Denuntiatum est, ne Brutum obsideret, a Mutina discederet; oppugnavit etiam vehementius. Et ad eum legatos de pace mittemus, qui pacis nuntios repudiavit? Verecundiosemne coram putamus in postulando fore, quam fuerit tum, cum misit mandata ad senatum?

(M. Tullius Cicero, *In Antonium*, XII, 5)

II. Citiți cu atenție următoarele versuri:

Custode rerum Caesare non furor
Civilis aut vis exigit otium,
Non ira, quae procutit enses
Et miseras inimicat urbes. [...]
Nosque et profestis lucibus et sacris
Inter iocosi munera Liberi
Cum prole matronisque nostris
Rite deos prius apprecati
Virtute functos more patrum duces
Lydis remixto carmine tibiis
Troiamque et Anchisen et almae
Progeniem Veneris canemus.
(Q. Horatius Flaccus, *Carmina*, IV, 15)

Cât timp tu, Augustus, păzitor al statului vei fi
În liniștitul nostru trai nu ne vom prigoni,
Nici furia războaielor civile, nici urgia de răzbunări, nici armele
vrăjmașe ce mânia
Le făurește, crâncenă discordie suflând
Asupra bietelor cetăți și ura aprinzând. [...]
Așa că-n zi de lucru noi și-n zi de sărbătoare,
De Bacchus reînsuflețiți cu vesela-i licoare
Și, după rituri, mai întâi rugându-ne la zei,
Cânta-vom apoi la un loc cu fii și cu femei,
Cu glas, cu flaut lidian, comandantii ce și-au arătat,
După strămoșescul obicei, virtutea-n chip adevărat,
Apoi de Troia vom cânta, de al ei mult iubit
Anchise și de-al Venerei urmaș preafericit.
(traducerea – D. C. Ollănescu)

In medio classis aeratas, Actia bella,
Cernere erat, totumque instructo Marte videres
Fervere Leucaten auroque effulgere fluctus.
Hinc Augustus agens Italos in proelia Caesar,
Cum Patribus populoque, Penatibus et magnis Dis,
Stans celsa in puppi, geminas cui tempora
flammas
Laeta vomunt patriumque aperitur vertice sidus. [...]
Talia per clipeum Vulcani, dona parentis,
Miratur rerumque ignarus imagine gaudet,
Attollens humero famamque et fata nepotum.
(P. Vergilius Maro, *Aeneis*, VIII, 675-681 și 729-731)

Pe mare, iată, flotele de-aramă
Le vezi acum: e lupta de la Actium,
Și fierbe Leucadia întreagă
De armile-acolo rânduite,
Și fulgeră talazurile-n aur.
E-nfățișat aici Augustus Caesar
Pe o corabie naltă, cu senatul,
Și cu poporu-ntreg, și cu Penații,
Și cu slăviții zei. El îi urnește
La luptă pe itali. Lui două flăcări
Din tâmple sprinten îi țâșnesc și-n creștet
Se desfășoară steaua părintească [...]
Asemenea minuni privește Enea
Pe scutul lui Vulcan, dar de la mama,
Zeița Venus. Nu pricepe tâlcul,
Dar, bucurat de chipuri, el ridică
Pe umeri faima și destinul Romei.
(traducerea – G. I. Tohăneanu)

Nota bene! Toate subiectele sunt obligatorii. Timpul de lucru efectiv este de 3 (trei) ore. Se acordă 10 puncte din oficiu.
Concurenții pot folosi dicționarul latin – român (sau latin – o limbă modernă).

Pe baza celor două fragmente, redactați o analiză literară comparativă a versurilor propuse, în care să prezentați viziunea celor doi poeți despre Roma, mitul fondator și conceptul de autoritate, exprimate în textele de mai sus. Veți avea în vedere următoarele aspecte: (40 p.)

- prezentarea unor elemente minimale de contextualizare a versurilor date în opera autorilor latini;
- analiza ideilor poetice, prin raportare la viziunea lui Horatius și Vergilius despre Roma, mitul fondator și imaginea autorității;
- ilustrarea ideilor poetice prin referiri pertinente la simboluri/motive poetice/cuvinte-cheie din versurile date;
- identificarea a trei figuri de stil diferite și comentarea rolului lor în construcția ideilor poetice.

Notă: Analiza literară va fi axată pe valorificarea textelor date. Nu vor fi punctate aspecte biobibliografice generale.